

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ, 22. ДЕЦЕМБРА 1901.

ГРД. XXVI.

ПОЗОРИШТЕ

ВРОЈ 44

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења новоришине дружине у Н. Саду свака о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табла. — Стоји за Нови Сад 80 п. а на сграну 1. кр. 20 п. несачно. —

ЖИВОТИЊЕ НА ПОЗОРНИЦИ.

Пре неколико година имало је париско позориште „Gymnase“ двадесет необичних чланова. Били су то пси, који су суделовали у драми „Le Jeunesse de Louis XIV.“ (Младост Лудвика XIV.) Донесени су били из Енглеске. Четвороноци, као четвороноци, дабогме, да нису добијали никакве плате, осим меса и шећера, а и шећера само онда кад су добро извршили свој „уметнички задатак“.

Пре тих паса било је на париским позорницама неколико „славних“ заступника пасјег рода. Тако је у „Циркусу Олимпијском“ био некад много слављен некакав пас по имениу Емил, који је „интелигентно“ суделовао на представама, трчећи и лајући по позорници управо на „шлагворт“ кад му је ваљало залајати или потрчати. Кад је гледао, како му господара мучи и дави тиранска рука, откинуо би ланац, о који је био везан, па би скочио да спасе господара свога. Тако је познат био и пас „Капорал“ у драми „Козаци“, а „Брезил“ у „Мохиканцима париским“. Исто тако и ловачки пси у чаробној игри „Хиљада и једна ноћ“, која се с великим успехом давала у позоришту „Châtelet“. Још су паризије бурно повлађивали руском псу у драми: „Данишеви“, и „Сергеј Панин“.

Мачке је већ теже научити на какву игру. Лавови и медведи могу се употребити за представе, па су и употребљавани у „Путу око земље за осамдесет дана“, и у „Бициклистима на путу“. У „Путу око земље“ суделовао је и слон, који у тој драми има ту улогу, да свира у трубу. У позоришту „Ambigu“ излазиле су на позорницу козе и пилићи, па и сијасет других животиња, као у каквој менажерији.

Оперна певачица Мисар имала је у некој партији својој ва рамену змију љуту, која је била у накиту јој помешана међу брилијантима. Као што је познато и Сара Бернхардтова у „Клеопатри“, да би постигла велики позоришни ефекат, доносила би живе змије на позорницу.

Познати француски управитељи позоришни Порер и Каре доводили су на позорницу у некој драми малога мајмуна, Вермиљона, ком се дивио цео Париз. То је био први мајмун, који се попео на уметничку позорницу. Иначе су мајмуни играли улоге само у натписима позоришних игара. Тако су и на позорници народног позоришта у Панчеву и у Вршуцу, пре једно тридесет година, приказали дилетанти две мајмунске драме: „Мајмун и заручник“, од Нестроја, и „Неми и његов мајмун“. Мајмуне је у тим драмама са свим природно а с највећом вештином приказао тадашњи члан нашег позоришта Јосиф Буњић, врстан ученик славнога Клининга, првог на гласу приказивача мајмунских улога.

Коњи су у новије доба већ чешће излазили на позорницу у драмама, али без особите улоге. Излазили су само као — коњи, јахаћи коњи. Тако је и Адам Мандровић на загребачку позорницу дошао као бугарски цар Симеон пред бедеме цариградске на коњу, у трагедији Тресићевој. И на велику позорницу суботичку, за време бављења позоришта нашег тамо, изашао је г. 1884. тадашњи члан наше позоришне дружине чича Илија Станојевић као Марко Краљевић, па коњу шарцу и појурио је црног Арапина, па велику радост и весеље и српске и буњевачке публике, која је

дунком напунила била позориште у силој жељи, да види Краљевића Марка и шарца му коња великога, који је заиста био прави шарац, и ког је за представу позајмио био суботички латов (оружник па коњу), Буњевац, по имениу Скендерац.

Магарац је већ веома дуго — на позорници. Спомиње се, да је још за Молијерова времена један магарац начинио скоро покоре на позорници. Давао се комад „Дон Кихот“. Кавалир од де ла Манче требао је да уведе у достојанство Санча Панзу. Молијер, који је приказивао Санча, чекао је на магарцу за кулисама тренутак, кад му је ваљало изаћи пред публику. И у тај мах магарац, који сигурно није знао своје улоге, усићи се, па не хтеде напоље Зна се како је

магарац тврдоглав. Молијер је бадава вукао за узду и дозивао колеге, да потерају тврдоглавца. Магарац ни да се макне. Глумица Ла Форе, смејући се иза гласа, повуче магарца за реп. Магарац разјарен скочи свом снагом својом на позорницу, рушећи и лево и десно декорације, које су биле тамо намештене. Молијер, који се једва држао на пустој животињи, стаде молити публику: „Пардон, господо и госпође, али ова несретна животиња не зна за Бога, већ ради, шта јој је воља!“

Како је ситуација, поред све трагичности, ипак била веома комична, удари публика у смех. То је учинило, да од Молијерове дружине ипак хтето нико више усести магарца.

ИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Риђокоса“, позоришна игра у три чина, с певањем, написао Шандор Лукачи, превео Ђ. Џ., музика од Еркела.)

Није била несретна мисао, употребити и њихову Нову Годину на то, да се даде представа с ценама, које су фиксиране недељом и о нашим свецима. Ко је наксиноћ случајно у једанаести сајат пролазио поред „Јелисавете“, зацело је мораостати од чуда, кад је видео тај силни свет, како куља из капије тога хотела па у живу разговору скреће скоро сав на десно у српске крајеве Новога Сада. А ако је био санан или имао журна посла, морао се и љутити, јер није могао дочекати, да се отвори пасажа. Управа је зацело рачунала на новосадски несрпски свет, кад је на њихов светац донела „Риђокосу“. Но из капије хотела Јелисавете врло их је мало скренуло на лево. Наш је то био свет, што је и на тежатник дунком напунио било позорините. Нашем то свету ево позориште као да с дана у дан постаје потреба, па кад се и рицето цене обазре управа и на сиромашнију класу, напредује радња врло лепо.

„Риђокоса“ је на репертоару нашег народног позоришта већ ево преко десет година. Ово јој је сад био шести приказ. И после преми-

јере јој године 1890. и после четврте јој репризе године 1898. рекао сам, шта мислим прво о самој глуми и чврстом јој шиједесталу овде у нас: Добриновићеву Јану, друго о певању и агирању садашње Кате, наше Драге Спасићке. Што се тиче саме глуме, ни сад не одступам од свог првашњег суда, а о Јану и Кати имао бих нешто да га допуним, разуме се: in melius, ако се још може. Како наша публика, час неданим и час спонтаним клицима, прати сваки Добриновићев покрет, сваки миг му, сваку речицу, како не скида очију с њега; како Добриновић уме да заголица и на смеј и на плач, како и себе и друге занесе, певајући ластавици — све су то већ старе ствари. Па да шта би онда било ново? Ново је то, што се у том никако не попушта. Накјуче ми се чак учинило, да је отишло још напред. А морало је тако изгледати, кад већ свет није знао шта ће с њим, како да му захвали за такву дивну забаву и разоноду. Сад разумем, како то у сјајнијим приликама може фаворизиран уметник као Жирарди имати у сталну ангажману месечно девет хиљада круна, уз то још слободно по вољи да бира себи улоге и да управа за њу илаћа порезе. А то још није Жирардијев највиши курс. У Берлину се за мај и јуни идуће године делицитирало за њ

до месечних двадесет и пет хиљада марака. Фабулозно је то, али је тако.

У Драге Спасићке је уз оно лепо старо: чист, јасан глас, милу појаву и разумну интерпретацију, надошло као лепо ново: нешто музичког уметка односно замене и то омогене са старим, из кога се опет угодно истакла тугованка „Са високе са јасике —“; за тим нешто, што се и у певању и у глумљењу јој сад испољило јаче но икада до сад, а то је: природност. Драги Спасићки се ни до сад никад с правом није могао пребацити т. зв. Effecthascherei, она је свагда била можда пре још и пресмерна, но овога је пута најочитије доказала, да једино мисли на лице, које приказује, да ма и на унутрб којем пламеном ефекту једино тежи, да се уживи у своју улогу. У том је, по мом мишљењу, наша новосадска Ката Горопад мио контраст београдској.

Од последњег приказа, 16 јануара 1900, остали су сви приказивачи у „Риђокоси“ осим Катина слепог деде исти, односно: повратили се Добриновић и Зорка Добриновићка, који су последњи пут били замењени. Речено је већ, да је подела у том комаду релативно брилантна, те се с тога тај комад игра и допада као ретко који.

Г.

НОЗОРИШТЕ.

(О дуелима на позорници) У приказивању дуела на позорници особито су вешти енглески глумци. О томе пишу једне енглеске новине ово:

„Славни мачевалац М. Берtran већ од педесет година амо у својој школи припрема и аранжује у Лондону све велике дуеле на позорници. Он вели, да је врло мучан посао изнети дуелску сцену као што треба пред публику. Сваки ударац мора се у најред научити и сви покрети морају се свако вече понављати, а оба глумца, који ће извршити дуел, морају брижљиво пазити. Оружје, које ће се употребити, мора одговарати времену, у ком се комад забива, па и ако то оружје није баш оштро, ипак на врховима од ранира нема заштитних дугмади, те би какав изненадни ударац или замах могао произвести тешку озледу. Глумци, који нису још вични владати раниром, морају најпре учити да се држе неке извесне удаљености

један од другога за цело време борбе, јер им лице не чува маска нити руку панцирска рукавица. Само се постојаним веџбањем могу научити разни ударци и бодови, и тек кад се оба глумца у вештини мачевања мало дотерају, кадри су сцену реалистички представити и сваки знак механичких покрета сакрити. У почетку проба мора се сваки покрет лагано и пажљиво изводити по команди, док се глумци довољно не извеште, да могу давати ударце и бодове без „сүфлирања“. Разуме се, да се ударац, који доноси смрт, мора брижљиво извести; оружје, управо сабља, пролази обично — између тела и леве руке. Поншто борци немају ватиране заштитне хаљине, нужна је велика пажња, да се сабљом хитро учини ударац или убод између тела и руке, али да никде не запне. Ретко се догоди несрећа при борбама на позорници. Једина озбиљна несрећа — колико се сећа М. Берtran — догодила се пре кратког времена у позоришту „Империјалу“ у комаду „The Royal Necklace“. Том приликом убоден је у руку Тома Терије, те није могао два дана приказивати. После удараца, којим гине један дуеланат, долази падање, а и то се мора на пробама учити, док се добро не изведе. Убодом рањени глумац лагано испушта сабљу или ранир, маша се за рану, посрне и пада на земљу, као да га ноге више не могу да носе. При свакој дуелској проби мора се и тај део приказа учити.

„Многи наши знатни глумци, као Х. Ајервинг, Бирбом Три, Л. Валер, С. Хикс и Ф. Робертсон врло су вешти у мачевању и брзо се привикну свакој врсти дуела. Најлепши дуел извршен је године 1889 у „Лицејском позорнику“ између глумаца Ајервинга и Банкрофта. Употребљени су војнички мачеви из француске револуције, а борба је била ванредно реалистичка. Тај дуелски призор пробан је више недеља у веџбаоници М. Берtrana. Тај призор утицао је још јаче и тиме, што је Банкрофт, као абат Латур, у почетку борбе покушао да прободе Роберта Ландрија (Ајервинга), пре него што му се противник за оборану наместио. При крају се Ајервинг послужио талијанском мачевалачком методом, те је свој мач сјурио непријатељу у груди.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

34. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. У претплати 21.

У Новом Саду, у суботу, 22. децембра 1901.

→→→→→ ПРВИ ПУТ: →→→→→

ДИПЛОМАТЕ.

Шаљива игра у 1 чину, од Емануела Боздеха, с чешког превела Даринка Калићева.

Редитељ: Динић.

ОСОБЕ:

Марија Терезија, царица, краљица чешка и угарска — С. Вујићка.

Франц Стеван Лотрински, цар немачки, њен муж — Спасић.

Вацлав гроф Кауници, аустријски посланик у Версају. Динић.

Маркиз Хотфор, посланик француски у Бечу — Матејић.

Гроф Њодевиг, посланик пруски у Бечу — Васиљевић.

Прохаска од Трајенфелса, пољаџини директор у Бечу Стојановић.

Лакай — Слуга.

Збива се у царском двору у Бечу.

ЗА ТИМ:

ЈОВАНЧИНИ СВАТОВИ.

Шаљива опера у 1 чину, написали Каре и Барбоје, сложио Виктор Масе, првео Никола Ј. Мариновић. — Редитељ: Спасић.

ОСОБЕ:

Јован — — — — — Добриновић.

Јованка — — — — — Ђ. Спасићка.

Тома — — — — — Стефановић.

Пера — — — — — З. Добриновићка.

Киез — — — — — Николић.

Кум — — — — — Душановић.

Прва деверуша — — — — К. Виловчевица.

Друга деверуша — — — — Ђ. Николићка.

Ката, намигуша — — — — Љ. Вујићева.

Први — — — — — Слуга.

Други — — — — — Бакаловић.

Трећи — — — — — Васиљевић.

Четврти — — — — — Шиконарија.

Пети — — — — — Илкић.

Шести — — — — — Матејић.

Прва — — — — — Ђ. Васиљевићка.

Друга девојка — — — — — М. Радошевићева.

Трећа — — — — — Ђ. Матејићка.

У недељу, 23. децембра, први пут: „Црни књаз са Семећа“. Слика из времена босанске окупације у 4 чина, с певањем и играњем, написао Пера Данкулов, музика од Прајз-Јаворскога.

Улазнице могу се добити обдан у књижарници браће М. Поповића, а у вече од 7 сата на каси.

Почетак тачно у $7\frac{1}{2}$ а свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата.